

УДК 336.1

*Антоніна Чубак, ст. викладач
(ст. викладач каф. «Фінанси», Університет митної справи та фінансів)*

*Анна Кушнір
(студентка групи ФК-12-1, Університет митної справи та фінансів)*

*Олена Стібель
(студентка групи ФК-12-1, Університет митної справи та фінансів)*

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ДЕФІЦИТУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Питання формування бюджетного дефіциту, визначення його оптимального розміру та джерел фінансування є одними з головних при розробці стратегії розвитку будь-якої держави. Деякі представники фінансової науки вважають дефіцит бюджету стимулом до розвитку, проте більшість говорить про негативність даного явища. Під бюджетним дефіцитом розуміють перевищення видатків над доходами держави. Існують різні причини виникнення бюджетного дефіциту: економічні, політичні, надзвичайні тощо. Збільшення обсягу бюджетного дефіциту, як правило, впливає на підвищення державного боргу країни. Тобто, сам бюджетний дефіцит виступає звичайним явищем для економіки країн, навіть, розвинені країни світу часто мають хронічний дефіцит бюджету і це не заважає займати їм лідируючі позиції на міжнародній арені. Проте систематичне збільшення бюджетного дефіциту понад встановленої норми негативно впливає на розвиток економіки та призводить до її занепаду. Більшість країн у боротьбі з даною проблемою використовують збільшення податкового навантаження та зменшення видаткової частини бюджету. На сьогодні для нашої країни такий варіант може призвести тільки до погіршення ситуації. Тобто, уряд України має знайти такі методи подолання бюджетного дефіциту, які б не зачіпали соціальну сферу нашої країни. Вище сказане робить дослідження управління бюджетним дефіцитом актуальним.

Ключові слова: бюджетний дефіцит, доходи бюджету, видатки бюджету, фактори дефіциту бюджету, джерела фінансування бюджетного дефіциту, сальдо державного бюджету, специфічні фіскальні правила, бюджетні обмеження.

© Чубак А. Ю., Кушнір А. І., Стібель О. О., 2016

Збірник наукових праць ДЕУТ. Серія «Економіка і управління», 2016. Вип. 35

*Антонина Чубак, ст. преподаватель
(ст. преподаватель каф. «Финансы», Университет таможенного дела и финансов)*

*Анна Кушнир
(студентка группы ФК-12-1, Университет таможенного дела и финансов)*

*Елена Стибель
(студентка группы ФК-12-1, Университет таможенного дела и финансов)*

АНАЛИЗ СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ ДЕФИЦИТА ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТА УКРАИНЫ

Вопросы формирования бюджетного дефицита, определение его оптимального размера и источников финансирования являются одними из главных при разработке стратегии развития любого государства. Некоторые представители финансовой науки считают дефицит бюджета стимулом к развитию, однако большинство говорит о негативности данного явления. Под бюджетным дефицитом понимают превышение расходов над доходами государства. Существуют различные причины возникновения бюджетного дефицита: экономические, политические, чрезвычайные и тому подобное. Увеличение объема бюджетного дефицита, как правило, влияет на повышение государственного долга страны. То есть, сам бюджетный дефицит выступает обычным явлением для экономики стран, даже развитые страны мира часто имеют хронический дефицит бюджета и это не мешает занимать им лидирующие позиции на международной арене. Однако систематическое увеличение бюджетного дефицита сверх установленной нормы негативно влияет на развитие экономики и приводит к ее упадку. Большинство стран в борьбе с данной проблемой используют увеличение налоговой нагрузки и уменьшение расходной части бюджета. На сегодня для нашей страны такой вариант может привести только к ухудшению ситуации. То есть, правительство Украины должно найти такие методы преодоления бюджетного дефицита, которые не затрагивали бы социальную сферу нашей страны. Вышесказанное делает исследование управления бюджетным дефицитом актуальным.

Ключевые слова: бюджетный дефицит, доходы бюджета, расходы бюджета, факторы дефицита бюджета, источники финансирования бюджетного дефицита, сальдо государственного бюджета, специальные фискальные правила, бюджетные ограничения.

*Antonina Chubak
(Senior lecturer, «Finance», University of custom business and finances)*

*Anna Kushnir
(students of group FC-12-1, University of custom business and finances)*

Olena Stibel

(students of group FC-12-1, University of custom business and finances)

ANALYSIS OF CURRENT CONDITION OF DEFICIT OF STATE BUDGET OF UKRAINE

The question of formation of the budget deficit, the definition of its optimal size and the sources of financing are the main during the development of strategies of progress of any country. The budget deficit is considered to be the stimulus of development by some members of financial science, but the majority says about the negativity of this phenomenon. The budget deficit is considered to realize the excess expenditure over income of the state. There are various reasons of the outbreak of budget deficit: economic, political, extraordinary and so on. The increase of amount in budget deficit as a rule affects the increase of public debt of a country. That is, the budget deficit acts as a common phenomenon to the economics of countries, even the developed countries of the world often have a chronic budget deficit and it does not block them from occupying the leading positions in the international arena. However, a systematic increase of the budget deficit over the excess of the standard has a negative impact on the development of economy and leads to its decline. Most countries in fighting with this problem use the increase of tax obligation and reduce of expenditures. Today for our country, this variant can only lead to a worsening of the situation. That is, the government of Ukraine has to find such methods in order to overcome the budget deficit, which will not affect the social sphere of our country. Everything that has been said above makes the research of management of budget deficit actual.

Keywords: budget deficit, budget income, expenditures, factors of budget deficit, sources of financing the budget deficit, balance of the state budget, specific fiscal rules, and budgetary limitations.

Постановка проблеми. Незбалансованість бюджету надзвичайно поширене явище для економіки країн. Для України питання дефіцитності бюджету носить постійний характер. Враховуючи напрямок нашої держави до євроінтеграції, гостро постає завдання збалансування Державного бюджету України. Дана вимога застосовується і для подальшого отримання міжнародних траншів. Виходячи з цього, першочерговим завданням стає пошук шляхів ефективного управління бюджетним дефіцитом в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед учених, що досліджують проблему дефіцитності бюджету та його впливу на економіку країни привертають увагу праці В. Федосова, В. Андрущенко, В. Базилевича, О. Барановського, О. Сиви, Ю. Пасічника, Л. Швайка, С. Юрія та ін. Серед зарубіжних дослідників можна виділити Ш. Бланкарта, Дж. Кейнса, П. Самуельсона, М. Фрідмена, Й. Шумпетера та ін. Невирішеною проблемою даної теми є те, що на сьогодні в практиці України щодо управління бюджетним дефіцитом не можливо повністю застосувати досвід зарубіжних країн. Наша держава потребує розроблення механізму управління дефіцитом Державного бюджету України з врахуванням особливостей соціально-економічного розвитку, сучасних реалій європейської інтеграції та зарубіжного досвіду.

Мета статті – визначення основних засад бюджетного дефіциту та його стану в Україні, а також дослідження стану бюджетного дефіциту розвинених країн Європи, висвітлення шляхів ефективного управління дефіцитом державного бюджету в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Суть бюджетного дефіциту як економічного явища у науковій літературі часто трактують як об’єктивні економічні відносини, які виникають між учасниками відтворювального процесу при використанні державою грошових коштів понад наявні доходи бюджету [10]. На перший погляд, вирішити проблему дефіциту бюджету можна не докладаючи великих зусиль: збільшити податкові та інші види надходжень, або ж зменшити обсяг видатків. Але, швидко збільшити розмір податків або різко зменшити видатки бюджету неможливо, оскільки це може призвести до невдоволення в державі та перешкоджатиме виконанню державою покладених на неї функцій та обов’язків.

Не можна однозначно сказати, до яких наслідків може призвести бюджетний дефіцит: позитивних чи негативних. Так, бюджетний дефіцит у деяких випадках може бути значним стимулом соціально–економічного розвитку, при умові, що він сприятиме пошуку ефективних шляхів використання бюджетних коштів та збільшенню доходів бюджету в майбутньому. Думку про позитивні наслідки бюджетного дефіциту для економіки підтримував Дж. Кейнс, вважаючи дефіцит бюджету антикризовим чинником [10]. Проте, на думку більшості вчених світу, бюджетний дефіцит негативно впливає на соціально–економічні процеси у суспільстві: спричиняє посилення інфляції в країні, кризи державних фінансів, грошової системи, зростання диференціації в доходах тощо.

Існує багато думок щодо причин виникнення дефіциту державного бюджету. Так, розглянемо чинники виникнення бюджетного дефіциту за класифікацією Є. Коломіна (рис. 1).

*Рис. 1 Фактори дефіциту бюджету
Джерело: розроблено авторами за даними [9]*

Як бачимо, для України характерні військові економічні та політичні чинники бюджетного дефіциту і можна сказати, що в найближчий час вони не будуть усунені. Дефіцит державного бюджету України давно набув хронічного характеру і має тенденцію до зростання, що призвело до поглиблення фінансової кризи.

За останні роки видатки державного бюджету України перевищують його доходи (рис.2). Найнижчий рівень дефіциту спостерігається у 2011 році, що пояснюється збільшенням частки надходжень від приватизації, що пов'язано з продажем «Укртелекому» та зменшенням частки зовнішніх запозичень. У 2012 році знову відбулося збільшення дефіциту державного бюджету у 2,3 рази, що пов'язано з тим, що вперше з 2007 року на його фінансування спрямовано залишки коштів(у 2009-2011 рр. відбувалось накопичення або збереження залишків). У 2013-2014 роки дефіцит державного бюджету України продовжив тенденцію до збільшення. У 2014 році дефіцит Державного бюджету склав 78,1 млрд. грн., що було найвищим значенням впродовж 2010–2014 рр. Причинами таких змін у 2014 році було емісійне фінансування дефіциту НАК «Нафтогаз», активна емісія гривні для потреб бюджету, а також традиційне спрямування великої частини коштів на АТО, що вимагає дедалі більше бюджетного ресурсу. Так, у 2014 році було випущено облігації внутрішньої державної позики (ОВДП) на суму більше, ніж затверджено законом у межах внутрішніх запозичень. В 2015 році спостерігається значне покращення показника бюджетного дефіциту, який становить 42,2 млрд. грн., що свідчить про покращення ситуації в країні.[3].

Рис. 2. Основні показники виконання державного бюджету України за 2010-2015 роки

Джерело: розроблено авторами за даними [3, 4]

До головних причин дефіциту Державного бюджету України можна віднести [3, 4, 10]:

- нестабільну політичну та економічну ситуацію;
- воєнні дії на сході України;
- недосконалу систему оподаткування;
- слабкий контроль з боку держави щодо руху готівки та наявністю неконтрольованих потоків готівки поза банками;
- недосконалу систему соціальних та економічних пільг;
- низький рівень бюджетного планування;
- наявність нераціональних бюджетних витрат;
- високий рівень тіньової економічної діяльності;
- недосконалість і часті зміни українського законодавства.

Згідно з Бюджетним Кодексом джерелами фінансування бюджету є: 1) кошти від державних (місцевих) внутрішніх та зовнішніх запозичень; 2) кошти від приватизації державного майна (включаючи інші надходження, безпосередньо пов'язані з процесом приватизації) – щодо державного бюджету; 3) повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів; 4) вільний залишок бюджетних коштів з дотриманням умов, визначених цим Кодексом. Емісійні кошти НБУ не можуть бути джерелом фінансування дефіциту Державного бюджету України [2].

Розглянувши основні показники фінансування дефіциту державного бюджету, можна зробити висновок, що обсяги державних запозичень постійно з 2012 року різко збільшуються (табл. 1). І якщо в 2010 році дана сума становила 124,3 млрд грн, то в 2015 році вона становила 514,2 млрд грн. Так, характерною особливістю структури джерел фінансування бюджету протягом 2010 – 2014 рр. є втрата надходжень від приватизації у формуванні доходів держави. Це свідчить про стримування урядом продаж активів держави, які у перспективі могли б забезпечувати стабільні податкові та неподаткові надходження до бюджету, або зазначені підприємства мають стратегічне значення або зайняті у виробництві суспільних товарів та послуг. Проте, у 2015 році уряд починає активно продавати свої активи, тобто здійснювати політику приватизації державного майна. Про це свідчить різке збільшення надходжень від приватизації державного майна [3, 4]. Так, на кінець дана сума становила 151,5 млрд. грн, що на 151 млрд. грн більше порівняно з 2014 роком.

Таблиця 1. Показники фінансування дефіциту державного бюджету за 2010–2015 роки

Показники\Роки	2010	2011	2012	2013	2014	2015
<i>Загальне фінансування, млрд грн</i>	64,3	23,5	53,5	64,7	78,1	45,2
<i>Фінансування за борговими операціями, млрд грн</i>	97,6	35	41,7	81,1	201,8	114,8
<i>Запозичення, млрд грн</i>	124,3	80,7	109,8	160,9	322,6	514,2
<i>Погашення, млрд грн</i>	-26,7	-45,6	-68,1	-79,8	-120,8	-419,3
<i>Надходження від приватизації державного майна</i>	1,1	11,5	6,8	1,5	0,5	151,5
<i>Фінансування за активними операціями, млрд грн</i>	-34,4	-23	5	-17,8	-124,2	-84,1

Джерело: розроблено авторами за даними [3, 4]

Проблема дефіцитності бюджету змушує уряди держав встановлювати певні законодавчі норми: фіскальні правила та бюджетні обмеження, які б оптимізували розмір дефіциту бюджету або забороняли його. Загалом усі фіскальні правила і

бюджетні обмеження можна розділити на три групи: правила збалансованого бюджету, правила запозичень, боргові та резервні правила.

В основі правил збалансованого бюджету лежить так зване «золоте правило» державних фінансів, що визначає необхідність балансування доходної і видаткової статей бюджету, становлення граничних розмірів бюджетного дефіциту. Правила запозичень стосуються обмежень або заборони використання окремих джерел державних запозичень. Боргові та резервні правила стосуються обмежень обсягу державного боргу і порядку формування резервного фонду бюджету [10].

Одним з найважливіших факторів, що впливає на розмір бюджетного дефіциту, відноситься коливання об'єму ВВП протягом бюджетного періоду. Відповідно до Маастрихтської угоди розмір дефіциту має бути нижчим 3% ВВП, що зазвичай оговорюється як одна з головних вимог отримання міжнародних кредитів. Так, оскільки, Україна встала на шлях Євроінтеграції і її метою на сьогоднішній день є вступ до ЄС, то нашим завданням стає виконання вимог даної організації. Згідно ЗУ «Про Державний бюджет України на 2016 рік» граничний обсяг дефіциту Державного бюджету України у сумі 83694000 тис. грн. (в межах маяка Міжнародного валютного фонду), у тому числі граничний обсяг дефіциту загального фонду Державного бюджету України – у сумі 68893742,2 тис. грн. та граничний обсяг дефіциту спеціального фонду Державного бюджету України – у сумі 14800257,8 тис. грн [5].

Проаналізувавши показник дефіциту у % до ВВП в Україні, робимо висновок, що в нашій країні даний показник перевищує зазначену норму, встановлену ЄС (рис. 3).

Рис. 3 Дефіцит бюджету України у % до ВВП за 2010-2015 роки

Джерело: розроблено авторами за даними [3, 4]

Проте дефіцитність державного бюджету України не є унікальною особливістю. Дефіцит бюджету є характерним явищем і для розвинутих країн світу. Так, бюджет більшості країн ЄС також зводився з дефіцитом (табл. 2). При чому показники дефіциту у % до ВВП найчастіше перевищують 3 % [1].

Таблиця 2. Відносні показники бюджетного дефіциту (-) / профіциту (+) країн ЄС в 2010–2015 рр., % до ВВП

Країна\Роки	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Франція	-6,8	-5,1	-4,8	-4,1	-3,9	-3,8
Німеччина	-4,2	-1,0	-0,1	-0,1	0,3	0,9

ІНШІ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ

Італія	-4,2	-3,5	-3,0	-2,9	-3,0	-2,6
Польща	-7,5	-4,9	-3,7	-4,0	-3,3	-2,8
Швеція	0,0	-0,1	-0,9	-1,4	-1,7	-1,1
Велика Бри- танія	-9,7	-7,7	-8,3	-5,7	-5,7	-3,9

Джерело: розроблено авторами за даними [1]

Отже, бюджетний дефіцит є невід'ємним частиною сучасної бюджетної політики держави навіть найбільш економічно розвинутих країн Європи, що свідчить про складну природу цього явища і неоднозначність його наслідків. Так, за певних умов дефіцит бюджету є благом для держави і може виступати антикризовим фактором, даючи стимулюючий імпульс економіці країни. Однак, зазвичай наслідки бюджетного дефіциту несуть в собі занепад соціально-економічного розвитку і пов'язані скороченням інвестиційних процесів. В деяких випадках високий хронічний дефіцит державного бюджету може призвести до дефолту.

В зарубіжних країнах основним засобом скорочення дефіциту є збільшення розміру податків і скорочення видатків, зазвичай соціального спрямування. Наприклад, у Франції уряд для скорочення дефіциту у 2015 рр. збільшив податкове навантаження, посилив боротьбу з шахрайством, ухиленням від сплати податків, а також збільшив податок на додану вартість. Бюджет Франції на 2015 р. передбачав скорочення видатків на утримання центрального апарату держави, систему соціального захисту та підтримки населення, систему медичного страхування та місцеві бюджети. В свою чергу, німецький уряд для збалансування бюджету здійснював скорочення витрат бюджету на охорону здоров'я, соціальну сферу, захист навколишнього середовища. Уряд Великобританії для подолання бюджетного дефіциту зробив такі кроки: скорочення фінансування державних установ; реформування пенсійної системи країни (збільшення пенсійного віку до 69 років); посилення контролю за ухиленням від сплати податків, шахрайством та помилками у системах соціальних виплат. Італійський уряд також застосовує підвищення пенсійного віку – з 2018 р. пенсійний вік для жінок підвищиться до 66 років [7].

Дані засоби хоч і є важкими для соціальної сфери, в більшості випадків виправдовують себе. Але на нашу думку, такий шлях скорочення дефіциту бюджету може призвести до масового невдоволення в країні, що може стати серйозною проблемою для держави.

Перед урядом кожної постає питання про розробку системи ефективного управління бюджетним дефіцитом для забезпечення соціально-економічної стабільності в державі. Тому управління бюджетним дефіцитом має бути зорієнтоване на застосування ефективної довгострокової фінансової, бюджетної та податкової політики. Вченими запропоновані різноманітні комплекси заходів щодо управління бюджетним дефіцитом. Так, О. Ю Сова пропонує такі методи подолання дефіциту бюджету: звільнення від «дрібною власності» й здійснення розширеного акціонування та інвестування в об'єкти як в Україні, та і закордоном; запровадження раціональної податкової політики, яка ґрунтуватиметься на зниженні податкового тиску й поєднанні фіскальної й стримувальної функцій податків; узгодження бюджету із загаль-

ною програмою фінансової стабілізації; підвищення ролі регіонів у соціально-економічному розвитку держави; підвищення ролі перспективного бюджетного планування (при кожному надходженні та витрачанні необхідно думати про найголовніше – добробут громадян); встановлення держмонополії на виробництво й продаж алкогольних напоїв і тютюнових виробів; зміна напрямів інвестування бюджетних коштів у галузі народного господарства (подальше зростання української економіки має здійснюватися на власній інвестиційній базі й достатній ринковій основі) [8].

М. В. Кравченко виділяє такі заходи ефективного управління бюджетним дефіцитом: раціоналізація видатків державного бюджету; модернізація державних фінансів; нарощування доходної бази бюджету; детінізація економіки, зокрема заробітної плати; нарощування виробництва. Вчений зазначає доцільність створення спеціального державного резервного фонду фінансування дефіциту державного бюджету України, на випадок непередбачуваної можливості падіння темпів економічного розвитку. Зазначений фонд має формуватися за рахунок відрахувань від окремих податків, а кошти фонду мають використовуватись лише у випадках непередбачуваного падіння темпів розвитку економіки [6].

Висновки та пропозиції. Дефіцит бюджету є невід’ємним явищем економіки будь-якої країни, і неважливо, розвинена ця країна чи належить до слаборозвинених. Проте бездумне та ірраціональне управління бюджетним дефіцитом може призвести до тяжких соціально-економічних проблем. Зростання бюджетного дефіциту тягне за собою зростання державного боргу, а в найгіршому випадку може призвести до дефолту.

Для України виконання бюджету на бездефіцитній основі сьогодні неможливе через низку причин, основною серед яких є брак фінансових ресурсів для реалізації державної соціально-економічної політики.

На нашу думку, в процесі подолання бюджетного дефіциту в Україні недоцільно застосовувати скорочення видатків на соціальну сферу і збільшення податкового тягара. Враховуючи сучасну ситуацію, потрібно розуміти, що такі заходи призведуть до погіршення соціально-економічної ситуації в країні і призведуть до масового невдоволення серед населення. За останні роки спостерігаємо великий рівень інфляції, нестабільну політичну ситуацію, воєнні дії на сході країни та впровадження різних державних реформ, що потребують великих матеріальних затрат. Все це дуже виснажує економіку нашої країни і робить неможливим підвищення податків та зменшення видатків на соціальну сферу. Так, ми пропонуємо такі шляхи підвищення ефективності управління дефіцитом Державного бюджету України:

- раціоналізація видаткової частини бюджету України;
- збільшення зовнішніх і внутрішніх інвестицій в такі сфери як сільське господарство, важка промисловість, інформаційні технології та туризм. Розвиток даних галузей у нашій країні можуть стати додатковим джерелом доходів держави;
- залучення урядом внутрішніх запозичень і відповідне зменшення зовнішніх запозичень, які на сьогодні виступають значним тягарем для нашої економіки;
- посилення контролю за дотриманням податкового законодавства та ухиляння від нього, а також рухом бюджетних коштів.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Statistics: fiscal balances and public debt* [Electronic resource] / OECD – Access mode: <http://www.oecd.org/eco/public-finance/>
2. *Бюджетний кодекс України: офіц. текст: за станом на 20 лют. 2016 р.* – К.: ЦУЛ, 2016. – 480 с.
3. *Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2014 рік* / [Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.]; ІБСЕД Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-П) впровадження», USAID. – К. – 2014. – 31 с.
4. *Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби України* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>
5. *Про Державний бюджет України на 2016 рік* [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/928-19>.
6. *Кравченко М.В.* Проблеми управління показниками дефіциту державного бюджету України в умовах нестабільних темпів розвитку економіки / М.В. Кравченко // *Інвестиції: практика та досвід.* – 2013. – № 15. – С. 95–98.
7. *Мацедонська Н.В.* Зарубіжний досвід управління бюджетним дефіцитом / Н.В. Мацедонська // *Глобальні та національні проблеми економіки.* – 2015. – Вип. 3. – С. 732–735.
8. *Сова О. Ю.* Проблема дефіцитності державного бюджету і шляхи її розв'язання/ О. Ю. Сова // *Фінанси України.* – 2004. – № 5. – С.83–87.
9. *Финансы и кредит в системе управления народным хозяйством: Учебник* / Е. В. Коломин, Л. Е. Бабашкин, А. М. Волков. – М.: Экономика, 1987. – 247 с.
10. *Юрій, С. І.* Фінанси: Підручник / С. І. Юрій, В. М. Федосов. – К.: Знання, 2008. – 611 с.

REFERENCES

1. *Statistics: fiscal balances and public debt* [Electronic resource] / OECD – Available at: <http://www.oecd.org/eco/public-finance/>
2. *Biudzhetni kodeks Ukrainy* [Budget code of Ukraine]. Kyiv, CUL Publ., 2016, 480 p.
3. *Zubenko V.V., Samchynska I.V., Rudyk A.Yu. Biudzhetyi monitorynh: Analiz vykonannya biudzhetu za 2014 rik* [Monitoring of buget: Analysis of budget execution]. *IBSED – USAID*, 2014, issue 4, 31p. Available at: http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitoring%20Quarter%202014/ukr/KV_IV_2014_Monitoring_ukr.pdf (Accessed 4 Jun 2015).
4. *Vykonannya Derzhavnoho biudzhetu* [Official website of the State treasury/ State Budget Execution]. Available at: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>.
5. *Pro Derzhavnyi biudzhel Ukrainy na 2016 rik: zakon Ukrainy* [On State Budget of Ukraine for 2016: Ukrainian law] Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/928-19>.
6. *Kravchenko M.V. Problemy upravlinnya pokaznykamy defitsytu derzhavnoho biudzhetu Ukrainy v umovakh nestabilnykh tempiv rozvytku ekonomiky* [Issues of performance budget deficit in ukraine unstable growth in the economy]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid Publ.*, 2013, issue 15, pp. 95-98.
7. *Matsedonska N.V. Zarubizhnyi dosvid upravlinnya biudzhetyim defitsytom* [Foreign experience of budget deficit management]. *Hlobalni ta natsionalni problemy Ukrainy Publ.*, 2015, issue 3, pp. 732-735.
8. *Sova O.Y. Problema defitsitnosti derzhavnoho byudzhetu i shlyahy yiyi rozvyazannya* [The problem of deficit of the state budget and ways of its solution]. *Finansy Ukrainy Publ.*, 2004, issue 5, pp. 83-87.
9. *Kolomin E.V., Babashkin L.E., Volkov A.M. Finansy i kredit v sisteme upravleniya narodnym khozyaystvom* [Finance and credit in the system of economic management]. Moscow, *Ekonomika Publ.*, 1987, 247 p.
10. *Yurii S.I. Finansy: Pidruchnyk* [Finance: Tutorial]. Kyiv, *Znannya Publ.*, 2008, 611 p.